

# Öz Sermaye Kavramı ve Türk Vergi Mevzuatında Uygulama Alanları

## Öz

Şirketlerin sahip ya da sahiplerinin şirketteki payına öz sermaye denilmektedir. Öz sermaye kavramı, şirket faaliyetinin finansmanında kullanılan kaynakların ne kadarının şirketin kendine ait olduğunun göstergesidir. Öz sermaye kavramı şirketler için pek çok konuda oldukça önem arz etmektedir. Kuruluş aşamasında öz sermayenin büyüklüğü şirketlerin sahip ya da sahiplerinin sermayesi ile kurulduğunun; borçlarla kurulmadığının en önemli göstergesidir. Şirketlerin kuruluş aşamasının sonrasında da öz sermayesinin, kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklarından eşit ya da büyük olması alacaklıların güvenliği aynı zamanda şirketin güvenilirliği ve rekabet edebilmesi açısından da önemlidir. Ayrıca öz sermaye kavramı vergi hukuku açısından da oldukça önemli bir kavramdır. Pek çok vergisel hesaplamanın yapılmasında öz sermaye kavramı kullanılmaktadır. Bu çalışmanın amacı, öz sermaye kavramının Türk vergi mevzuatındaki uygulama alanlarının araştırılmasıdır.

**Anahtar Kelimeler:** Öz Sermaye, Türk Vergi Mevzuatı, Türkiye.

## Concept of Equity Capital and Scope of Application in Turkish Tax Legislation

### Abstract

The share of the owner(s) in the company is called the equity share in the company. The equity capital of the company is an indicator of how much of the financing activities are made by the company's own resources. The concept of equity is of great importance. In the establishment phase, the size of equity capital that the companies have established with the capital by their owner(s) is the most important indicator of whether the establishment is financed by debts or not. Even after the establishment phase, whether the equity capital is equal to or greater than the short and long term foreign resources is important for the determination of the security of creditors and reliability and competitiveness of the company. The concept of equity capital is also an important concept in terms of tax law. Various calculations for taxation purposes use equity capital. The aim of this study is to investigate the concept of equity capital in the Turkish Tax Legislation.

**Keywords:** Equity Capital, Turkish Tax Legislation, Turkey.

Selin ERTÜRK ATABEY<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Dr., Gazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, selinerturk@gazi.edu.tr

## 1. Giriş

Günümüz ekonomik sisteminde işletmeler küreselleşme ile birlikte zorlaşan rekabet koşullarından ötürü rekabet etme kapasitelerini güçlendirerek ömürlerini daha uzun kılmak arzusu içindedirler. Bunu yapabilmek için birçok etkenin varlığı söz konusudur. Bu etkenlerin hemen hemen en başı diyebileceğimiz yerde de genel olarak sermayesinin fazlalığı yer almaktadır. Ancak burada göz önünde bulundurulması gereken en önemli unsur sermaye kavramının tanımıdır. Sermaye kavramı hem işletmenin zararını hem de karını kapsamaktadır. O halde genel olarak yaygın kullanımı da göz önünde bulundurulduğunda işletmelerin rekabet edebilmeleri için güçlü olmalarını sağlayacak sermayelerinin fazlalığından ziyade öz sermayelerinin fazlalığı önemlidir. Sermaye ve öz sermaye kavramları farklı kavramlardır. Öz sermaye, sermayenin alt kümesi şeklinde yer almaktadır. İşletmeye ortaklar tarafından tahsis edilen varlıklar, sermayedir. Öz sermaye ise söz konusu varlıklardan tüm borçların çıkarılması sonucunda elde edilen miktardır.

Ancak yapılan tanımlar sonucunda sermaye kavramı içinde borcu da barındırdığından olumsuz, öz sermaye kavramı sadece kardan oluştuğundan daha olumlu bir kavrammış gibi algılanmamalıdır. Önemli olan şirketin finansman yapısıdır. Bazı durumlarda şirketler çok borçlu görünebilirler. Bu duruma en güzel örneklerden biri uzun dönemli taşıt kiralayan şirketlerdir. Bilançolarına bakıldığında sürekli borçlu olan bu şirketler belli bir dönem sonucunda kiralanın taşıtın kira bedelini alır ve aynı zamanda taşıtları satarlar bu durumda şirket bir an da karlı bir pozisyona geçer. Burada önemli olan iş türüne bağlı olarak şirketler açısından kısa süreli finansman değerlendirmesi yerine söz konusu işlerinin mahiyeti gereği uzun dönemli değerlendirilmelere önem verilmesidir.

Öz sermaye kavramı şirketler açısından pek çok konuda önem arz etmektedir. Aynı zamanda öz sermaye kavramı Türk vergi mevzuatında da oldukça önemlidir. Şöyle ki; birçok vergi kanunu açısından yapılacak hesaplamalarda öz sermaye kavramı kullanılmaktadır. Çalışmada öz sermaye kavramının Gelir Vergisi Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Vergi Usul Kanunu ve Veraset ve İntikal Vergisi Kanunundaki uygulama alanları ve önemi incelenecektir.

## 2. Öz Sermaye Kavramı

İşletmelerin sahip veya sahiplerinin şirketteki payına “**Öz Sermaye**” denilmektedir. Bir işletmenin öz sermayesi temel olarak ortakların başlangıçta ya da sonradan sermaye artırımlarında işletmeye koydukları sermaye ile karların işletmeye bırakılması yoluyla işletmenin sağladığı oto finansmandan yani ortaklara dağıtılmayarak işletmede alınan kardan oluşmaktadır. (FinansQ, www.finansq.com, 2016) Buna ek olarak üçüncü yani dış kaynaklardan sağlanan bazı kaynaklarda öz sermayeye dahil edilmektedir. Örneğin 5746 sayılı Kanunun<sup>1</sup> yedinci maddesi uyarınca Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesi amacıyla alınan karşılıksız hibeler öz sermaye altında bir fon hesabında izlenmektedir.

Muhasebe açısından değerlendirildiğinde bir işletmenin öz sermayesi, pasif hesaplar içinde sahip veya sahiplere ait payı ifade eder. Muhasebe denkliği açısından incelendiğinde ise bir işletmenin varlıkları, borçları (yabancı kaynakları) ile öz sermayesinin toplamına eşittir. O halde, **Öz Sermaye = Varlıklar – Borçlar** formülü ile tespit edilebilir. (Çabuk ve Lazol, 2014: 35) Nitekim Vergi Usul Kanununun<sup>2</sup> (VUK) 192. maddesinde “*Aktif toplamı ile borçlar arasındaki fark, müteşebbisin işletmeye mevzu varlığını (Öz sermayeyi) teşkil eder.*” şeklinde yukarıda ifade edilen söz konusu yaklaşıma uyan bir tanım da verilmiştir.

1 Seri No’lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği<sup>3</sup> (MSUGT) açısından “*İşletme sahip veya ortaklarının bilanço tarihinde işletmeye yapmış oldukları sermaye yatırımlarının tutarını gösteren ödenmiş sermaye ile Sermaye Yedekleri, Kâr Yedekleri, Geçmiş Yıllar Kârları ve Geçmiş Yıllar Zararları ve Dönemin Net Kâr veya Zararını kapsar.*” şeklinde bir tanıma yer verilmiştir. MSUGT kapsamındaki tek düzen hesap planı açısından konuyu ele aldığımızda ise 5. Grup hesaplar Öz kaynaklar (Öz Sermaye) hesapları olup bir işletmenin öz sermayesi bu grupta yer alan hesapların toplama

1 12.03.2008 tarih ve 26814 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

2 10.01.1961 tarih ve 10703 – 10705 sayılı Resmi Gazetelerde yayımlanmıştır.

3 26.12.1992 tarih ve 21447 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

mından oluşmaktadır. Söz konusu hesaplar aşağıda ifade edilmiştir:

- 5.ÖZ KAYNAKLAR
  - 50.ÖDENMİŞ SERMAYE
    - 500.Sermaye
    - 501.Ödenmemiş Sermaye (-)
    - 502.Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkları
    - 503.Sermaye Düzeltmesi Olumsuz Farklar (-)
  - 52.SERMAYE YEDEKLERİ
    - 520.Hisse Senedi İhraç Primleri
    - 521.Hisse Senedi İptal Karları
    - 522.MDV Yeniden Değerleme Artışları
    - 523.İştirakler Yeniden Değerleme Artışları
    - 524.Maliyet Artışları Fonu
    - 529.Diğer Sermaye Yedekleri
  - 54.KAR YEDEKLERİ
    - 540.Yasal Yedekler
    - 541.Statü Yedekleri
    - 542.Olağanüstü Yedekler
    - 548.Diğer Kar Yedekleri
    - 549.Özel Fonlar
  - 57.GEÇMİŞ YILLAR KARLARI
    - 570.Geçmiş Yıllar Karları
  - 58.GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI
    - 580.Geçmiş Yıllar Zararları (-)
  - 59.DÖNEM NET KARI (ZARARI)
    - 590.Dönem Net Karı

- 591.Dönem Net Zararı (-)

1 ve 12 seri nolu MSUGT'leri ile Tek Düzen Hesap Planına göre; bilançoda, ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kar yedekleri, geçmiş dönemler kar/zararı ve dönem net kar/zararı öz sermaye kalemleri içerisinde yer almaktadır. (Güçlü, 2009: 248)

Öz sermaye kavramı Türk vergi mevzuatında büyük önem arz eden bir konu olup pek çok temel vergi kanununda uygulamada öz sermaye tutarı esas alınmaktadır. Bu çalışmada öz sermaye kavramı esas alınarak yapılan uygulamalara yer verilecektir.

### 3. Gelir Vergisi Kanunu Açısından Öz Sermaye Kavramının Uygulama Alanları

Bu başlık altında Gelir Vergisi Kanununda öz sermaye esas alınarak uygulanan ticari kazancın hesaplanması, finansman gider kısıtlaması ve vergilendirilmeyecek değer artış kazancı yer almaktadır.

#### 3.1. Ticari Kazancın Hesaplanması Açısından

Ticari kazancın hesaplanmasında öz sermaye kavramı oldukça önemlidir. Şöyle ki; bir işletmenin karı farklı yaklaşımlar ile farklı şekillerde hesaplanabilmektedir. Gelir tablosu yaklaşımına göre kar belli bir dönemde elde edilen hasılat artışı hasılat eklenen diğer gelirler ile maliyet ve giderler arasındaki olumlu farktır. Bu yaklaşımla bir hesap döneminin karını "*( Net Satışlar + Diğer Olağan ve Olağandışı Gelirler) - (Satışların Maliyeti + Faaliyet Giderleri + Diğer Olağan ve Olağandışı Giderler) = KAR*" şeklinde formüle etmek mümkündür. (Atabey Ertürk, 2016: 32)

Bilanço yaklaşımına göre kar ise bir işletmenin belli bir dönemdeki ticari işlemleri sonucu *öz sermayesinde* meydana gelen artış miktarıdır. Gelir Vergisi Kanununun<sup>4</sup> 38. maddesinde de kar tanımı bilanço yaklaşımına göre yapılan tanımla benzerdir. Bu tanım uyarınca kar, "*dağıtılan karlar veya işletme sahip ya da sahipleri tarafından işletme-*

4 06.01.1961 tarih ve 10700 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

*den çekilen kıymetlerin ilavesi ve işletme sermayesine ilave edilen kıymetlerin düşülmesi halinde dönem başı öz sermayesinde meydana gelen artışlara eşittir.”*

Ticari kazancın hesaplanmasında Gelir Vergisi Kanunu'na göre öz sermaye kavramı dikkate alınmaktadır. Nitekim Gelir Vergisi Kanununun 38. maddesi uyarınca “*ticari kazanç, teşebbüsteki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerleri arasındaki müspet farktır*” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tutardan dönem zarfında sahip veya sahiplerce işletmeye ilave olunan değerler bu farktan indirilir; işletmeden çekilen değerler ise farka ilave olunur. Ticari kazancın bu suretle tespit edilmesi sırasında, Vergi Usul Kanununun değerlemeye ait hükümleri ile bu kanunun 40 ve 41. maddeleri hükümlerine de uyulacaktır. Eğer zirai kazanç bilanço usulüne göre belirleniyor ise Gelir Vergisi Kanununun 59. maddesi uyarınca yine 38. maddede belirtilen yöntem esas alınacaktır.

Ayrıca Kurumlar Vergisi Kanununun<sup>5</sup> altıncı maddesinde kurumlar vergisinin mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safi kurum kazancı üzerinden hesaplanacağı ve akabinde de safi kurum kazancının tespitinde, Gelir Vergisi Kanununun ticari kazanç hakkındaki hükümlerinin uygulanacağı hüküm altına alınarak Gelir Vergisi Kanunu 38. maddeye atıfta bulunulmuştur.

### 3.2. Finansman Gider Kısıtlaması Açısından

Daha önceden Gelir Vergisi Kanununun 41. maddesinin sekizinci bendi ile Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre dönem sonu stoklarını son giren ilk çıkar yöntemine göre değerlemeye tabi tutan veya amortismanına tabi iktisadi kıymetlerini yeniden değerlemeye tabi tutanların, işletmenin finansmanında kullandıkları yabancı kaynaklara ilişkin faiz, komisyon, vade farkı, kar payı, kur farkı ve benzeri adlar altında katlandıkları gider ve maliyetler toplamından bu nevi gider ve maliyetlerden yatırım maliyetine eklenenler düşüldükten sonra kalan tutarın belli bir oranının vergi matrahının tespitinde gider olarak dikkate alınmaması yani Kanunen Kabul Edilmeyen Gider olarak işlem görmesi düzenlenmiş idi. Finansman gider kısıtlaması olarak

adlandırılan bu uygulamaya, 5024 sayılı Kanunla<sup>6</sup> enflasyon düzeltmesine geçilmesiyle birlikte son verilmişti. (Erdoğan, 2003:81-82)

Finansman gider kısıtlaması 6322 sayılı Kanun<sup>7</sup> ile tekrar mevzuatımıza girmiştir. Finansman gider kısıtlamasına ilişkin düzenleme GVK'nin 41. maddesinin 9. bendi değiştirilmek ve Kurumlar Vergisi Kanununun 11. maddesine i bendi eklenmek suretiyle yapılmıştır.

Her iki kanunda yapılan düzenlemelere göre; “*kullanılan yabancı kaynakları öz sermayelerini aşan işletmelerde, aşan kısma münhasır olmak üzere, yatırımın maliyetine eklenenler hariç, işletmede kullanılan yabancı kaynaklara ilişkin faiz, komisyon, vade farkı, kâr payı, kur farkı ve benzeri adlar altında yapılan gider ve maliyet unsurları toplamının %10'unu aşmamak üzere Bakanlar Kurulunca kararlaştırılan kısmı vergi matrahının tespitinde gider olarak dikkate alınmayacaktır.*”

### 3.3. Vergilendirilmeyecek Değer Artış Kazancı Açısından

Gelir Vergisi Kanununun 81. maddesinin birinci fıkrasının ikinci bendi hükmü uyarınca; “*kazancı bilanço esasına göre tespit edilen ferdi bir işletmenin bilançosunun bir sermaye şirketine aktif ve pasifyle bütün halinde devrolunması, devir alan şirketin bilançosuna aynen geçirilmesi ve devredilen ferdi işletmenin sahip veya sahiplerinin şirketten, devir bilançosuna göre hesaplanan öz sermayesi tutarında ortaklık payı alması halinde değer artışı kazancı hesaplanmayacak ve vergilendirilmeyecektir.*” Bu düzenlemede de dikkat edilmesi gereken husus vergilendirilmeyecek değer artış kazancının hesaplanmasında da öz sermaye kavramının kullanılmasıdır.

### 4. Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından Öz Sermaye Kavramının Uygulama Alanları

Kurumlar Vergisi Kanununda örtülü sermayenin hesaplanmasında; öz sermaye üzerinden hesapla-

5 21.06.2006 tarih ve 26205 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

6 30.12.2003 tarih ve 25332 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

7 15.06.2012 tarih ve 28324 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

nan faizlerde; devir ve bölünmelerde kurum zararlarının mahsubunun yapılmasında öz sermaye esas alınmaktadır.

#### 4.1 Örtülü Sermayenin Hesaplanması Açısından

Örtülü sermayenin hesaplanması açısından da öz sermaye kavramı oldukça önemlidir. Şöyle ki; İşletmeler ihtiyaç duydukları fonları borçlanma ya da sermaye olarak elde edebilmektedirler. Ancak bazen işletmenin ortakları bazı nedenlerle işletmelere kullandıracakları fonları sermaye olarak vermek yerine borç olarak kullandırma eğiliminde olabilmekte ve bu fonlar işletme bilançosunun pasifinde “ortaklara borçlar” hesabında izlenmektedir. Şirketlerin finansman ihtiyaçlarının, ortaklar tarafından karşılanması ancak bu fonların işletmeye sermaye olarak değil borç olarak verilmesi durumu literatürde örtülü sermaye olarak adlandırılmaktadır (Gücenme Gençoğlu ve Ertan, 2012:88)

Türk vergi mevzuatında örtülü sermaye kavramı Kurumlar Vergisi Kanununun 12. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu madde hükmü uyarınca; “kurumların, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin ederek işletmede kullandıkları borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun **öz sermayesinin** üç katını aşan kısmı, ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye sayılır. Örtülü sermaye borç alınmış görünen ortaklar için herhangi bir hisse sınırı yoktur. İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisselerin elde bulundurulması halinde, bu hisselerin ait olduğu kurumlardan yapılan borçlanmalarda örtülü sermayenin oluşabilmesi için bu şekilde elde bulundurulan hisselerin sağladığı ortaklık payının en az %10 olması gerekmektedir. Ancak ortakla ilişkili kişilerde, doğrudan veya dolaylı olarak en az %10 oy veya kar payı hakkına sahip olmaları koşulu aranmaktadır.”

Örtülü sermaye kurumların, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin ederek işletmede kullandıkları borçların, öz sermayenin üç katını aşan kısmı olarak belirlemiştir. Kıyaslamada esas alınması gereken öz sermaye ise, kurumun Vergi Usul Kanunu uyarınca tespit edilmiş hesap dönemi başındaki öz sermayesidir. (Akyol, 2007: 37).

Kurumlar Vergisi Kanununun 11. maddesinin birinci fıkrasının b bendi hükmünde de örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkları ve benzeri giderlerin kurum kazancından indirilmeyeceği yer almaktadır.

Kurumların ortaklarının ya da ortaklarla ilişkili kişilerin sağladığı gayri nakdi teminatlar karşılığında üçüncü kişilerden yapılan borçlanmalar, kurumların iştiraklerinin, ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin, banka ve finans kurumlarından ya da sermaye piyasalarından temin ederek aynı şartlarla kısmen veya tamamen kullandığı borçlanmalar, 5411 sayılı Bankacılık Kanununa göre faaliyette bulunan bankalar tarafından yapılan borçlanmalar, finansal kiralama şirketleri, finansman ve faktoring şirketleri ile ipotek finansman kuruluşlarının bu faaliyetleriyle ilgili olarak ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılan bankalardan yaptıkları borçlanmalar örtülü sermaye sayılmamaktadır. (GİB, www.gib.gov.tr, 2016)

Kurumlar Vergisi Kanununun 12. maddesinin yedinci fıkrasında yer alan hükme göre; “örtülü sermaye üzerinden kur farkı hariç, faiz ve benzeri ödemeler veya hesaplanan tutarlar, Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarının uygulanmasında, gerek borç alan gerekse borç veren nezdinde, örtülü sermaye şartlarının gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla dağıtılmış kar payı veya dar mükellefler için ana merkeze aktarılan tutar sayılmaktadır. Daha önce yapılan vergilendirme işlemleri, tam mükellef kurumlar nezdinde yapılacak düzeltmede örtülü sermayeye ilişkin kur farklarını da kapsayacak şekilde, taraf olan mükellefler nezdinde buna göre düzeltilmektedir.” (Öğredik, 2015:128)

Bir kurumda örtülü sermaye koşullarını taşıması sebebiyle indirimi reddedilen borçlara yönelik nakden ya da mahsuben ödenen faizlerin, vergilendirmede mükerrerliği önlemek adına elde eden taraf açısından kar payı olarak yeniden sınıflandırılması ve bu doğrultuda gerekli düzenlemelerin yapılması hedeflenmiştir. Düzeltme işlemi, sadece taraf olan mükellefler açısından yapılmaktadır. (Bulut, 2012:111)



## 4.2. Öz Sermaye Üzerinden Hesaplanan Faizler Açısından

Kurumlar Vergisi Kanununun 11. maddesinin birinci fıkrasının a bendi hükmü uyarınca **öz sermaye** üzerinden hesaplanan faizlerin kurum kazancının tespitinde indirim konusu yapılması kabul edilmemektedir.

Bununla beraber 6637 sayılı Kanun<sup>8</sup> ile Kurumlar Vergisi Kanununu 10. maddesine eklenen hükümle, nakit sermaye artışında faiz indirimi öngörülmüştür. Söz konusu düzenlemeye göre; “*yeni kurulan veya nakit sermaye artıran şirketlerde, kuruluşta konulan veya artırılan sermaye üzerinden, Merkez Bankası tarafından ilgili yıl için açıklanan bankalarca açılan TL cinsinden ticari kredilere uygulanan ağırlıklı yıllık ortalama faiz oranı dikkate alınarak hesaplanacak tutarın % 50’sinin, kurumlar vergisi matrahından indirimine olanak sağlanmaktadır.*” Dolayısıyla 11. maddede yer alan hüküm incelendiğinde genel bir hüküm olduğu, getirilen bu düzenleme incelendiğinde ise özel bir hüküm olduğu görülmektedir.

Öz sermaye üzerinden faiz hesaplanarak bunun gider olarak yazılmasının ispatı örtülü sermaye üzerinden hesaplanan faize göre daha kolaydır. Örtülü sermaye, şirkete sermaye olarak konulması yerine borç olarak verilerek tutarın üzerinden faiz yürütülüp gider yazılması esasına dayanmaktadır. Örtülü sermayede faizin hesaplanarak gider yazılmasıdaki zorluk, burada ispatlanması gereken durumun gider yazılan faiz tutar değil bu faizin yürütüldüğü paranın aslında şirkete konulması gereken bir sermaye olduğudur. (Tuğlu, 2004: 102)

## 4.3. Devir ve Bölünmelerde Kurum Zararlarının Mahsubu Açısından

Kurumlarda zarar mahsubu hususu Kurumlar Vergisi Kanununun dokuzuncu maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu Kanunun dokuzuncu maddesinin birinci fıkrasının a bendi hükmü uyarınca; “devir halinde devir alınan kurumların devir tarihi itibarıyla **öz sermaye** tutarını geçmeyen zararları ile tam bölünme işlemi sonucu bölünen kurumun **öz sermaye** tutarını geçmeyen ve devralınan kıymet-

le orantılı zararlarının devralan kurumlarca mahsubuna olanak sağlanmıştır.”

Devir ve bölünme halinde zarar mahsubu, devir işleminin Kurumlar Vergisi Kanununun 20. maddesinin birinci fıkrası çerçevesinde yapılmasına, tam bölünme işleminin de 20. maddenin ikinci fıkrası kapsamında gerçekleştirilmesine bağlıdır. Ayrıca son beş yıla ilişkin kurumlar vergisi beyannamelerinin kanuni süresinde verilmiş olması yanında devir alınan kurumun faaliyetine devir veya bölünmenin meydana geldiği hesap döneminden itibaren en az beş yıl süreyle devam edilmesi koşulları da aranmaktadır.

Devir halinde, devralan kurum, devralınan kurumun devir tarihindeki öz sermayesi tutarındaki zararı mahsup edebilecektir. Tam bölünme işleminde ise, bölünen kurumun zararlarından, söz konusu kurumun öz sermayesinin devralınan tutarını geçmeyen ve devralınan kıymetle orantılı kısmı mahsup edilebilecektir. (GİB, www.gib.gov.tr, 2016) Devralınan veya bölünen kurumun zararlarının mahsubu söz konusu kurumların öz sermaye tutarları ile sınırlandırılmıştır. Bu kurumların öz sermayelerinin sıfır veya negatif olması halinde bu kurumların zararlarının mahsubu mevzuattaki yasal düzenlemelere göre söz konusu olmayacaktır. (Akyol, 2010: 208)

## 5. Vergi Usul Kanunu Açısından Öz Sermaye Kavramının Uygulama Alanları

Vergi Usul Kanunu açısından öze sermaye kavramının uygulama alanı girişim sermayesi fonunda yer almaktadır.

### 5.1. Girişim Sermayesi Fonu Açısından

Girişim sermayesi kavramı, risk sermayesi kavramını da kapsamaktadır. Bu bağlamda girişim sermayesi kavramı; fikirlere ve henüz başlangıç aşamasındaki yeni kurulmuş şirketlere yapılan yatırımların yanında, satın almaları, yeniden yapılandırılmaları ve büyüme stratejisi güden genellikle 3-10 yıllık şirketlere yapılan büyüme ve genişleme yatırımlarını da içermektedir. Ayrıca, girişim sermayesi, fon fazlasına sahip yatırımcıların, gelişme potansiyeli yüksek olan küçük ve orta ölçekli işletmelerin oluşumu ve faaliyete geçmesi için yaptıkları uzun vadeli bir yatırım olarak da ifade

<sup>8</sup> 07.04.2015 tarih ve 29319 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

edilmektedir.(SPK, 2016:4)

Girişim sermayesi fonu, Vergi Usul Kanununun 325. maddesinin a bendinde düzenlenmiştir. Söz konusu düzenleme 6322 sayılı Kanun ile Vergi Usul Kanununa eklenmiştir. Düzenleme uyarınca gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri “*Sermaye Piyasası Kurulunun düzenleme ve denetimine tabi olarak Türkiye’de kurulmuş veya kurulacak olan girişim sermayesi yatırım ortaklıklarına sermaye olarak konulması veya girişim sermayesi yatırım fonu paylarının satın alınması amacıyla, ilgili dönem kazancından veya beyan edilen gelirden girişim sermayesi fonu ayırabileceklerdir. Söz konusu fonun kurum kazancının veya beyan edilen gelirin %10’unu ve öz sermayenin ise %20’sini aşmayacağı*” ilgili maddede hüküm altına alınmıştır.

Burada dikkate edilmesi gereken husus kurum kazancının veya beyan edilen gelirin %10’u ile **öz sermayenin** %20’sinden hangisi daha küçük ise o tutarın esas alınması gerektiğidir. Örneğin kurumun öz sermayesi 500.000 Türk Lirası, kurum kazancı 2.500.000 Türk Lirası ise; öz sermayenin % 20’si 100.000 Türk Lirası, kurum kazancının % 10’u 250.000 Türk Lirası olacağından girişim sermayesi fonu olarak ayrılacak tutar küçük olan tutar yani 100.000 Türk Lirası olacaktır.

VUK 325/A maddesinin b bendi hükmü uyarınca; “*girişim sermayesi fonu olarak ayrılan tutarlar pasifte geçici bir hesapta tutulacaktır. Mükelleflerce, fonun ayrıldığı yılın sonuna kadar girişim sermayesi yatırım ortaklıklarına veya girişim sermayesi yatırım fonlarına yatırım yapılmaması halinde, zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler gecikme faizi ile birlikte tahsil edilecektir.*”

VUK 325/A maddesinin c bendi uyarınca; “*bu fonun; amacı dışında herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledilmesi, işletmeden çekilmesi, ortaklara dağıtılması, dar mükelleflerce ana merkeze aktarılması veya işin terki, işletmenin tasfiyesi, devredilmesi, bölünmesi ya da girişim sermayesi yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinin veya girişim sermayesi yatırım fonu katılma paylarının elden çıkarılmasından itibaren altı ay içinde 325/A maddesinde belirtilen amaçla yeniden kullanılması halinde, bu işlemlerin yapıldığı veya sürenin olduğu dönemde vergiye tabi tutulacaktır.*”

## 6. Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu Açısından Öz Sermaye Kavramının Uygulama Alanları

Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu açısından öz sermaye kavramı, vergi matrahının tayininde uygulanmaktadır. Bu uygulamanın ayrıntılarına aşağıda değinilecektir.

### 6.1. Vergi Matrahının Tayini Açısından

Veraset ve intikal vergisi, servet üzerinden alınan bir vergi olup Türkiye’de Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu<sup>9</sup> ile düzenlenmiştir.

“*Servet üzerinden alınan veraset ve intikal vergisinin uygulama alanı Türk vatandaşları ile Türkiye Cumhuriyeti sınırlarında intikal eden mallardır. Türkiye Cumhuriyeti uyruğunda bulunan şahıslara ait mallar ile Türkiye’de bulunan malların veraset yoluyla veya herhangi bir suretle ivazsız (karşılıksız) bir şekilde bir şahıstan diğer şahsa intikali veraset ve intikal vergisinin konusuna girer. Türkiye Cumhuriyeti uyruğunda bulunan şahısların yabancı memleketlerde aynı yollardan mal edinmeleri de veraset ve intikal vergisinin konusuna girer. Ancak, Türkiye Cumhuriyeti uyruğundaki kişilerin Türkiye sınırları dışında bulunan mallarının, veraset yoluyla veya ivazsız bir şekilde Türkiye’de ikametgahı olmayan yabancı şahıslara intikali bu verginin konusuna girmez. Öte yandan, Türkiye sınırları içinde bulunan malların ivazsız (karşılıksız) intikali uyruğuna bakılmaksızın vergileme kapsamına alınmıştır. Örneğin, yabancı bir şahıstan yine yabancı bir şahsa Türkiye’de bulunan malın ivazsız intikali (karşılıksız) veraset ve intikal vergisine tabidir.” (GİB/c, www.gib.gov.tr, 2016)*

Verginin matrahı ile ilgili düzenlemelere söz konusu Kanunun 10. maddesinde yer verilmiş olup matrah, intikal eden malların Vergi Usul Kanununa göre bulunan değerleri olarak hüküm altına alınmıştır. Devam eden paragrafta ise mükelleflerin ilk tarhiyatta nazara alınmak üzere Veraset ve İntikal Vergisi mevzuuna giren malları maddenin devamında belirtilen değerlendirme ölçülerinden faydalanarak, belirtilmeyenler bakımından ise Vergi Usul Kanununun servetleri değerlendirme ile ilgili

9 15.06.1959 tarih ve 10231 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

li üçüncü bölümündeki esaslara göre değerlemek ve beyannamelerinde göstermek zorunda oldukları hükme bağlanmıştır.

İlgili Kanunun 10.maddesinin a bendi hükmü uyarınca; “*miras ya da diğer yollar ile bir bedel karşılığı olmaksızın el değiştiren “ticari sermaye” ise; bilanço esasına göre defter tutanlarda ölüm tarihine takaddüm eden takvim yılı bilançosuna göre bulunacak öz sermaye esas alınarak hesaplanacaktır. Mükellefler isterlerse ölüm günü itibariyle çıkaracakları bilanço esas alarak öz sermayelerini tespit edebilirler. İşletme esasına göre defter tutanlarla götürü mükellefiyete tabi olanlarda ticari sermaye olarak murisin ölüm tarihindeki ticari varlığı beyan edilir. Öz sermaye veya ticari varlık, VİVK'nin 10. maddesindeki esaslara göre bu maddede hüküm olmayan hallerde VUK'un iktisadi işletmelere dahil kıymetleri değerlendirme ile ilgili ikinci bölümündeki esaslara göre tespit olunacaktır.”*

## 7. Sonuç

Öz sermaye bir işletmenin ortakları tarafından başlangıçta ya da sonradan sermaye artırımını yoluyla koydukları nakdi veya aynı varlıklar, işletmenin dağıtmayıp bünyede alıkoyduğu karlar ve üçüncü kaynaklardan karşılanan ve sermaye olarak kayıtlara alınan varlıklardan oluşmaktadır. Muhasebe denkliği açısından ise varlıklar ile borçlar arasındaki farklardır ve öz sermaye hesapları 5 ile başlayan kodlarda izlenmektedir.

Öz sermaye kavramı, Vergi Usul Kanunu ile Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nde tanımlanmış olup Türk vergi mevzuatında pek çok alanda kullanılmaktadır. Gelir Vergisi Kanunu'nda dönem karının tespiti, finansman gider kısıtlaması ve vergilendirilmeyecek değer artış kazancı ile ilgili düzenlemelerde; Kurumlar Vergisi Kanunu'nda örtülü sermayenin hesaplanması, öz sermaye üzerinden hesaplanan faizler ve devir ve bölünmelerde kurum zararlarının mahsubu ile ilgili düzenlemelerde; Vergi Usul Kanunu'nda girişim sermayesi fonu ve son olarak Veraset ve İntikal Vergisi Kanununda vergi matrahının tayininde öz sermaye kavramı uygulamada esas alınmaktadır.

## Kaynakça

AKYOL, Mehmet Emin; (2007), Yeni Kurumlar Vergisi Kanununa Göre Örtülü Sermaye Uygulaması, Vergi Dünyası

Dergisi, Şubat, Sayı: 306.

AKYOL, Mehmet Emin; (2010), Kurumlar Vergisi Matrahının Hesaplanmasında Özellik Arz Eden Bazı Hususlar, Yaklaşım Dergisi, Nisan, Sayı: 208.

BULUT, Nusret; (2012), Örtülü Sermaye ve Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımını Müessesesinde Düzeltme İşlemleri ve Değerlendirilmesi”, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 367.

ÇABUK, Adem ve İbrahim LAZOL; (2014), Mali Tablolar Analizi, 14. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa.

ERDOĞAN, Ahmet Ozan; (2003), Enflasyon Düzeltmesi Müessesesinin İşletmeler Üzerindeki Mali Etkileri ve Analizi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

FinansQ, Özsermaye Nedir?, <http://www.finansq.com/ozsermaye-nedir.html>, Erişim Tarihi: 13.06.2016.

GÜCENME GENÇOĞLU, Ümit ve Yasemin ERTAN; (2012), Türkiye'de Örtülü Sermaye Ve Örtülü Kazanç Dağıtımını İMKB 50 Endeksinde Bir Uygulama, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ekim.

GÜÇLÜ, Süleyman; (2009), Tasfiye Halinde Bazı Öz Sermaye Kalemleri Yönünden Yapılacak İşlem”, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı: 248, Mayıs.

GİB/a, 12. Örtülü Sermaye, [http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user\\_upload/Tebliğler/5520/12.html](http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/Tebliğler/5520/12.html), Erişim Tarihi: 14.06.2016.

GİB/b, 9. Zarar Mahsubu, [http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user\\_upload/Tebliğler/5520/9.html](http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/Tebliğler/5520/9.html), Erişim Tarihi: 18.06.2016.

GİB/c, (2014), Gelir İdaresi Başkanlığı, Mirasçıların Vergisel Yükümlülükleri Rehberi, Yayın No:154, Nisan, <http://www.gib.gov.tr/fileadmin/beyannamerehberi/2014mirasyukumlulukrehberi.pdf>, Erişim Tarihi:13.06.2016.

ÖĞREDİK, Güray; (2015), Örtülü Sermaye Uygulamasında Borç Veren Tam Mükellef Kurumun Elde Ettiği Faiz Gelirinin “Tamamı” “Her Zaman” İştirak Kazancı İstisnası Şeklinde Düzeltilebilir mi?, Lebin Yalkın Mevzuat Dergisi, Şubat, Sayı: 134.

SPK; (2016), Sermaye Piyasası Kurulu, Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları, SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları-6, Ankara, Şubat.

TUĞLU, Ali (2004), Öz Sermaye Üzerinden Yürütülen Faizler, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 278, Ekim.

1 Seri No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, <http://www.ismmmo.org.tr/html.asp?id=3997>, Erişim Tarihi: 15.06.2016.

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.193.pdf>, Erişim Tarihi: 17.06.2016.

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.213.pdf>, Erişim Tarihi: 13.06.2016.

5024 Sayılı Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, <http://www.istanbulsmmmodasi.org.tr/html.asp?id=3866>, Erişim Tarihi: 18.06.2016.



5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, <http://www.ismmmo.org.tr/html.asp?id=6060>, Erişim Tarihi: 17.06.2016.

5746 Sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5746.pdf>, Erişim Tarihi: 114.06.2016.

6322 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120615-1.htm>, Erişim Tarihi: 19.06.2016.

6637 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150407-19.htm>, Erişim Tarihi: 22.06.2016.

7338 Sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu,

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.7338.pdf>, Erişim Tarihi: 23.06.2016.